

ORFEU

Inițierile mistice

POEME APOCRIFE* IMNURILE * ARGONAUTICELE

Traducere din elină, prefață, note și comentarii:

ION ACSAN

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

ORFEU, MUZICIANUL-POET	7
POEME APOCRIFE	17
NOTĂ INTRODUCȚIVĂ	19
CUVÂNTĂRILE SACRE	21
(HIEROI LOGOI)	21
TESTAMENTE	24
(DIATHEKAI)	24
IMNURILE	27
NOTĂ INTRODUCȚIVĂ	29
CĂTRE HEKATE (I)	32
ZEIȚEI PORȚILOR (II)	33
NOȚII (III)	34
CERULUI (IV)	34
ETHERULUI (V)	35
CĂTRE PROTOGONOS (VI)	35
ASTRELOR (VII)	36
SOARELUI (VIII)	36
SELENEI (IX)	37
NATURII (X)	38
CĂTRE PAN (XI)	39
CĂTRE HERAKLE (XII)	40
CĂTRE ZEUL TIMPULUI (XIII)	40
ZEIȚEI RHEA (XIV)	41
CĂTRE ZEUS (XV)	42
CĂTRE HERA (XVI)	42
CĂTRE POSEIDON (XVII)	43
CĂTRE PLUTON (XVIII)	43
CĂTRE ZEUS, ARUNCĂTORUL DE TRĂSNETE (XIX)	44
CĂTRE ZEUS, ARUNCĂTORUL DE FULGERE (XX)	45
NORIILOR (XXI)	45
MĂRII (XXII)	46
CĂTRE NEREU (XXIII)	46

NEREIDELOR (XXIV)	47
CĂTRE PROTEU (XXV)	47
ZEIȚEI PĂMÂNTULUI (XXVI)	48
CĂTRE MAICA ZEILOR (XXVII)	48
CĂTRE HERMES (XXVIII)	49
CĂTRE PERSEFONA (XXIX)	49
CĂTRE DIONYSOS (XXX)	50
CĂTRE CUREȚI (XXXI)	51
ZEIȚEI ATHENA (XXXII)	51
VICTORIEI (XXXIII)	52
CĂTRE APOLLO (XXXIV)	52
CĂTRE LETO (XXXV)	54
ZEIȚEI ARTEMIS (XXXVI)	54
CĂTRE TITANI (XXXVII)	55
CĂTRE CUREȚI (XXXVIII)	55
CĂTRE CORYBANȚI (XXXIX)	56
CĂTRE DEMETRA DIN ELEUSIS (XL)	57
CĂTRE MAMA ANTAIA (XLI)	58
CĂTRE MISE (XLII)	58
CELOR TREI HORE (XLIII)	59
CĂTRE SEMELE (XLIV)	60
CĂTRE BASSAREANUL DIONYSOS TRIENALUL (XLV)	60
CĂTRE (DIONYSOS) LICNITES (XLVI)	61
CĂTRE (DIONYSIOS) PERIKIONIOS (XLVII)	61
CĂTRE SABAZIOS (XLVIII)	61
CĂTRE HIPTA (XLIX)	62
ZEULUI TEASCURILOR, ALUNGĂTORUL GRIJILOR (L)	62
CĂTRE NIMFE (LI)	63
CĂTRE TRIENAL SĂRBĂTORITUL (BACCHUS) (LII)	63
CĂTRE ANUALUL ZEU (BACCHUS) (LIII)	64
SATIRULUI SILENUS (LIV)	64
CĂTRE AFRODITA (LV)	65
CĂTRE ADONIS (LVI)	66
ZEULUI SUBPĂMÂNTEAN HERMES (LVII)	66
ZEULUI IUBIRII (LVIII)	67
CĂTRE PARCE (LIX)	67
CĂTRE GRAȚII (LX)	68
CĂTRE NEMESIS (LXI)	69
CĂTRE DREPTATE (LXII)	69
CĂTRE JUSTIȚIE (LXIII)	70

LEGII (LXIV)	70
RĂZBOINICULUI ARES (LXV)	71
CĂTRE HEFAISTOS (LVI)	71
CĂTRE ASKLEPIOS (LXVII)	72
ZEIȚEI SĂNĂTĂȚII, HYGIEIA (LXVIII)	72
CĂTRE CELE TREI FURII (LXIX)	73
CĂTRE EUMENIDE (LXX)	74
CĂTRE MELINOE (LXXI)	74
ZEIȚEI FORTUNA (LXXII)	75
CĂTRE DAIMON (LXXIII)	75
CĂTRE LEUCOTEEA (LXXIV)	76
CĂTRE PALAIMON (LXXV)	76
CELOR NOUĂ MUZE (LXXVI)	77
CĂTRE MNEMOSYNE (LXXVII)	77
CĂTRE AURORĂ (LXXVIII)	78
ZEIȚEI THEMIS (LXXIX)	78
VÂNTULUI DE MIAZĂNOAPTE (LXXX)	79
ZEFIRULUI (LXXXI)	80
VÂNTULUI DE MIAZĂZI (LXXXII)	80
CĂTRE OKEANOS (LXXXIII)	80
ZEIȚEI HESTIA (LXXXIV)	81
SOMNULUI (LXXXV)	81
VISULUI (LXXXVI)	82
CĂTRE THANATOS (LXXXVII)	82
ARGONAUTICELE	85
NOTĂ INTRODUCȚIVĂ	87
ARGONAUTICELE	91

POSTFAȚĂ	143
-----------------	-----

ORFEU, MUZICIANUL-POET

Cu toată faima lor de războinici, tracii îndrăgeau instrumentele muzicale mai mult decât propriile arme. Chiar ei le inventaseră pentru desfătarea inimilor ce tânjeau după sunete armonioase împerecheate cu măiestre cuvinte. În tovărășia harpelor numite *nablas*, *sambyke* și *magdis* sau a lirei căreia îi ziceau *barbitos*, își petreceau ceasurile de răgaz umplute cu cântece vesele sau triste. Știau că nici un cântec nu ucide ci te înalță mai sus de zborul ciocârliei.

Tracii se lăudau cu muzicieni fără pereche precum Linos, flautistul Olympos și mai ales Thamyris, cel care a cutezat să se ia la întrecere cu Muzele. Înfrânt în cele din urmă, el și-a pierdut, odată cu lumina ochilor, chiar și darul cântării, căzând pradă orbirii și muțeniei. Avea drept emblemă o liră sfărâmată: sărman cuib al armoniei spulberate, de unde pasărea cântecului zburase pentru totdeauna. Dar nu Thamyris, ci un urmaș al lui avea să fie cel mai mare cântăreț al tracilor și nu numai al lor...

Heliconul cel plin de pomi roditori și de iarbă grasă, păscută de capre sălbatice sau domestice, fusese locuit cândva de Otos și Ephialtes, uriași zămisliți de Poseidon, zeul mării, cu Iphimedia, chipeșa soție a lui Aloeus. Cei doi frați au întemeiat Ascra, orașul de baștină al poetului beoțian Hesiod. Tot ei au denumit Heliconul muntele sacru al celor trei Muze numite Melete, Mneme și Aoide. Au fost primii care le-au adus jerfe. Aloizii – cum se numeau uriașii după tatăl lor adoptiv, nu după Poseidon – l-au luat ca ostatic pe Ares. Doar prin vicleșug a izbutit Hermes să-l dezrobească pe zeul războiului. Pe când se aflau amândoi la vânătoare, Artemis, preschimbată în ciută, a trecut ca fulgerul printre ei și frații s-au săgetat, drept peseapsă, unul pe altul. Azvârliți în Tartar, ei zăceau înlănțuiți, spate în spate, de aceeași coloană.

Pe Helicon a pogorât înaripatul Pegas și, din stânca în care a izbit cu copita, a tâșnit vestitul Hippocrene, adică *Izvorul calului*. Acolo veneau, zice-se, să se scalde Muzele. Ele și-au întreit numărul, căpătând denumirile date de tracii care populaseră cântăva

vreme Beoția. Pieros, fiul lui Macedon și-a lase numele nu numai țării sale de la poalele Olympului, ci și unui munte, având nouă fice neîntrecute în arta cântării. Așadar tracii au dat regeștilor copile numele de Muze și le-au închinat muntele Pieros. De aici și numele de Pieride. În timpul hălăduirii lor în Beoția, ei au hărăzit Heliconul celor nouă Muze, iar nimfelor, o peșteră căreia i-au dat denumirea unei localități din ținutul lor de baștină, Leibethron. Chiar și după alungarea tracilor din Beoția, aheii n-au schimbat numele muntelui și nici numărul Muzelor care s-au numit tot Heliconide iar nimfele tot Leibethride.

Într-o peșteră a muntelui Leibethron din preajma orașului Leibethra, situat la miazăzi de Pieria, a venit pe lume Orfeu, zămislit de una dintre ficele lui Pieros și Oeagros, craiul ciconilor. Înainte de nașterea lui începuse să cutreiere lumea oastea lui Dionysos, fiul din flori al lui Zeus și al Semelei, una dintre ficele fenicianului Cadmos, întemeietorul Thebei, cetate nu prea îndepărtată de Helicon. Oriunde poposea Dionysos, mulțimea îl primea cu brațele larg deschise. Oamenii învățau să cultive vița de vie, să stoarcă strugurii și să obțină vinul, sorbindu-l la ospețele lor. Viața tuturor devenea mai veselă, căci vinul le dezlega limbile care intonau cântece de petrecere.

Deoarece noua licoare le tulbura mințile, preschimbând desfătarea în suferință, bucuria în mâhnire și armonia în discordie, Dionysos statornici ca la petreceri ea să fie amestecată cu apă, bătele fiind înlocuite cu bețe de trestie. Oastea noului zeu era alcătuită din bărbați înarmați și din bacchante înzestrate cu toiege acoperite de viță, numite thyrsuri. Dionysos îndrăgea muzica, dansurile și serbările nocturne, învăluite în misterii cunoscute numai inițiaților, din alaiul lui nelipsind niciodată Muzele precum și satirii în frunte cu bătrânul petrecăreț Silenus. De asemenea Aristeu, fiul lui Apollon și al nimfei Cirene, deosebit de priceput în covăsitul laptelui, în creșterea albinelor și în cultivarea măslinilor. Aristeu se însurase cu Autonoe, cealaltă fiică a lui Cadmos, devenind tatăl lui Acteon, nefericitul vânător sfâșiat de ogarii săi.

Dionysos se arăta răzbunător oriunde întâlnea împotrivire fățișă sau ascunsă. Deoarece Lycurgos, regele edonilor, nu vedea cu ochi buni sosirea în Tracia a oastei care încuraja petrecerile zgomotoase, s-a făcut că-i îngăduia să treacă peste Hellespont, în țara lui. Încrezătorul Dionysos veni însoțit doar de bacchante ne-

înarmate, luptătorii lui rămânând pe celălalt mal al strâmtorii. Un localnic, pe nume Charops, îi spuse în taină ce primejdie îl păștea pe el și pe însoțitoarele lui. Regele edon încălca legile ospetiei, dovedindu-se viclean și potrivnic poporului său dornic să-l adopte pe zeul vinului. Mâniosul Dionysos se îmbarcă pe furie la adăpostul întunericii, revenind în plină zi cu oastea lui, care trecuse peste Hellespont în numeroase corăbii. Zeul i-a învins pe traci după o bătălie crâncenă și l-a prins pe nelegiuitul Lycurgos, care îi măcelărise bacchantele. L-a orbit și l-a schingiuit fără milă iar pe Charops l-a inițiat în tainele cultului său. Apoi l-a numit rege al edonilor, care au îmbrățișat bucurosi datinile noului zeu. După moartea lui, tronul a revenit fiului său Oeagros.

Cea mai chipeșă dintre Pieride, Calliope, care își trăgea numele de la neasemuita frumusețe a glasului ei, a fost pețită de Oeagros. La ospățul lor de nuntă au luat parte zeii și zeițele care-și aveau palatele pe neguroasele piscuri ale Olympului, precum și căpeteniile celorlalte triburi tracice. Apollo a venit împreună cu cele nouă Muze Heliconide, cântând alături de Pieridele la fel de iscusite în mânăuirea lilelor, în coruri și în dansuri. Încurajate de succesul dobândit la nunta lui Oeagros cu sora lor Calliope, Pieridele s-au încumetat mai târziu să se ia la întrecere cu Heliconidele. Grecii au susținut că acestea au ieșit biruitoare, dar cântăreții traci înfățișau în poemele lor izbânda Pieridelor, care n-au fost preschimbate în coțofene, cum susțineau unii poeți părtinitori. Plecat în glorioasa lui expediție în India, Dionysos l-a trimis ca sol pe Silenus. Bătrânul vesel, însoțit de alaiul său de satiri, a adus daruri bogate din îndepărtatele meleaguri cucerite de oastea dionysiacă.

Pierida Calliope, confundată cu surata ei heliconidă, purtând același nume, i-a dăruit lui Oeagros patru feciori: pe Orfeu, neasemuitul cântăreț din liră, pe Marsias, flautistul fără pereche în lume, pe Hymenaios, vestit pentru veselele lui orații de nuntă precum și pe Ialemos a cărui faimă se datora cântecelor lui de jale și bocetelor. Fiii lui Oeagros au avut ca dascăl pe Linos, marele muzician care preluase de la Cadmos alfabetul fenician, adaptându-l limbii eline și compusese cel dintâi poem închinat isprăvilor lui Dionysos.

În așezarea de la poalele piscului Pimpleia din Pieria, închinat așijderea Muzelor, a copilărit Orfeu. Însoțea cu drag turmele care pășteau pe minunatele plaiuri din preajma satului Pimpla, fără să bănuiască primejdia de moarte care îl pândea în apropiere.

El iubea sălbăticele vietăți ale câmpurilor și munților Pieriei. Descoperise într-un cuib doi pui de potârniche, rămași orfani de părinții lor. Îi hrănea și îngrijea, dând fiecăruia câte un nume și îi chema să se joace împreună tustrei. Când crescură mai mari, potârnichele începură s-o ia razna. Micul Orfeu porni în urmărirea lor, fără să bage de seamă că se îndepărtase de turmele părintești, ajungând pe o culme străjuită de un fag bătrân și rămuros. Se pomeni față în față cu un șarpe cumplit, aciuat într-o scorbură mare. O luă la fugă înapoi, urmărit de iasma gata să-l răpună cu veninul ei. Văzându-se încolțit și fără speranță de scăpare, micul Orfeu se refugie pe un vechi jertfelnic al lui Apollo, înălțat lângă un măslin dezrădăcinat. Se înarmă cu un ciot noduros, nemistuit de flăcări. Șarpele se încolăci în jurul jertfelnicului, până în dreptul băiatului. Zadarnic a lovit acesta țeasta târătoarei cu ciotul de măslin care se frânse în două, lăsându-l fără apărare. Strigătele disperate au fost auzite de câinii care păzeau turmele lui Oeagros. Dulăii se năpustiră lătrând asupra șarpelui, care a fost nevoit să-și părăsească prada sigură, pentru a-și scăpa pielea. Prizonierul sări de pe jertfelnic și se duse într-un suflet până la părintele său ca să-i povestească pățania. Fericit că feciorul cel mai drag scăpase cu viață, Oeagros jerfi un taur lui Apollo, salvatorul lui Orfeu, cei doi zăvozi fiind răsplătiți regește. De atunci a râvnit băiatul să găsească leacuri și vrăji împotriva mușcăturilor de șarpe.

După mulți ani de trudă, Orfeu a ajuns un neîntrecut mânuitor al lirei, învățând pe de rost toate cântecele și descântececele tracilor. De la păstori și pădurari deprinse tainicul limbaj al fiarelor codrului, îmblânzindu-le cu vraja muzicii. Se lua la întrecere cu păsările sosite în stoluri să-l asculte. Colinda orice desiș fără să-i fie teamă că se va rătăci sau că va fi sfâșiat de lupi și de urși. Când poposea într-un luminiș de codru, toate fiarele se adunau în jurul lui, să-l asculte ceasuri întregi. Până și copacii își plecau crengile spre Orfeu să-l audă mai bine. De la dascălul său Linos a învățat literele feniciene, scriind pe tăblițe de lemn legi înțelepte, rețetele unor leacuri preparate din buruieni vindecătoare, unele aflate chiar de la vietățile codrului, nevoite să-și fie proprii lor vraci.

În peregrinările sale prin lume a ajuns tocmai la Memphis. Preoții templelor faraonice i-au dezvăluit tainele cerului și ale pământului. L-au învățat leacurile care însănătoșeau, făcând neprimedioase până și mușcăturile șerpilor veninoși. Când n-a mai avut ce să afle de la egipteni, Orfeu s-a întors acasă, dornic să-și

rostească *Cuvintele sacre*, compuse în timpul anilor petrecuți în Egipt și dedicate lui Musaios, discipolul său ce vindeca bolnavii cu cântecele sale. Sătul de dogoritoarele întinderi străjuite de piramidele funerare, Orfeu nu se mai satura să colinde pajiștile verzi și răcoroasele selbe de la poalele Olympului.

Deopotrivă bucușii de repatrierea lui erau tracii și fiarele care, împreună cu păsările din codru, îl recunoscuseră numaidecât. Arborii se înclinau să-i adumbrească fruntea și s-o acopere cu cununile împletite din ramurile lor. Acestea se legănau în ritmul lirei orfice, pe care nici vântul nu cuteza să o tulbure. Cânturile sale proslăveau pe Apollo, care îi salvase viața în copilărie. Zorile îl aflau îndeobște în creștetul munților, unde întâmpina cântând ivirea discului solar. Fusesse martor la intrarea lui Dionysos în Theba natală pe un elefant împovărat de prăzile expediției lui în India. Închina imnuri Zeilor, Naturii și bineînțeles Muzelor, spre a fi rostite la jertfele lor sărbătorești. Lăsase deoparte doar pe stăpânii Infernului și pe Afrodita șturlubatică. Avea să-și amintească de ei atunci când a cunoscut suprema bucurie a iubirii împărtășiți și amarnica suferință a prematurei despărțiri de tânăra lui soție...

Minunatele sale cântece au atras-o într-o zi pe Eurydice, preafrumoasa nimfă a pădurii. Bântuită de presimțiri tulburătoare, ea s-a ferit multă vreme din calea lui. Dar mai tare a fost viersul lui Orfeu. S-au îndrăgostit unul de altul și curând a avut loc nunta sărbătorită în luminișurile codrilor Pieriei. Mireasa veni însoțită de driade. Alaiul marelui era alcătuit din vietățile îmblânzite ale pădurii și din stejarii umblători, care adumbreau, foșnind, oșpeții dragi. Drept iatac de nuntă le-a slujit vestita peșteră din Leibethron, gătită regește cu cununi din crengi de brad și făclii care o luminau.

Apollo îi trimise prin Hermes o liră cu nouă strune în loc de șapte, câte avea alăuta lui Orfeu. Pe marginile ei Hefaistos sculptase Heliconul și corul celor nouă Muze. La rândul lui Dionysos trimise amfore cu vin rubiniu și ulcioare cu miere aurie de la albinele lui Aristeu, care adusesese darurile de nuntă. Torțele purtate de Hymenaios, călăuzitorul alaiului nupțial, se stinseră în repeta-te rânduri, fără ca Orfeu să țină seama de relele prevestiri. Ele se adeveriră mai repede decât se așteptau nuntașii. Nu încetaseră bine voioasele cântece și ele fură înlocuite de jalnicele bocete la căpătâiul miresei. Ducându-se să aducă într-o amforă apă de izvor, Eurydice a fost mușcată de o năpârcă pitită.

POEME APOCRIFE

(FRAGMENTE)

NOTĂ INTRODUCTIVĂ

Izvoarele antice vorbesc despre mai mulți poeți cu numele de Orfeu, prehomeric și posthomeric, faptele tuturor raportându-se la același personaj legendar. Dicționarul lexicografic și biografic bizantin Suda (secolul X d.Ch.), care i-a îmbogățit „biografia” mitică, înșiră o adevărată pleiadă de omonimi. Primul Orfeu s-a născut în Leibethra (azi Leptokarya), oraș din vecinătatea Pieriei, cu unsprezece generații înainte de ionianul Homer. Ciconianul, arcadianul sau bisaltianul din Tracia a fost cu două generații mai vârstnic decât aedul ionian. A urmat regele Traciei, în vremea căruia amazonele i-au silit pe frigieni să plătească tribut. Al patrulea a trăit în vremea Judecătorilor biblici; l-a urmat un poet al odryșilor; al șaselea, originar din Crotona, oraș în sudul Italiei, a fost poet epic, prieten cu tiranul atenian Pisistrate, care a contribuit la fixarea în scris a epopeilor homerice; al șaptelea, originar din orașul sicilian Camarina, a compus poemul intitulat *Coborârea în Infern*. Și alte localități din Tracia (Dion, Pimplyia) și-au disputat cinstea de a fi dat lumii pe ilustrul cântăreț sau de a-i fi adăpostit relicvele.

După lunga perioadă de ucenicie la preoții egipteni, Orfeu a devenit discipolul dactylilor din cortegiul Cybelei atunci când aceștia au trecut din Frigia în Europa, fiind magicienii cei care „au rându-it cântările sacre, ceremoniile de inițiere și Misteriile” (Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, V, 64). Într-o etapă inițială, a trecut pare-se drept adorator al lui Apollo, ignorând sau disprețuind cultul dionysiac. Dar legendele ulterioare vădesc apropierea sa de cultul lui Dionysos, care a influențat doctrina orfică. Spiritul lui Orfeu nu s-a confundat cu apolinicul și nici cu dionysiacul, rămânând originala sinteză mitică apărută la răscrucea dintre Orient și Occident. Orfeu nu cânta la aristocratice ospețe, precum aezii homerici, ci în mijlocul tracilor, domolind pornirile lor războinice. El nu folosea instrumente de suflat sau de percuție ci nobila liră. Evita bacchanalele stridente, cărora le îmblânzea săbăticia, preferând murmurul pădurii. Credea într-un „katharsis” al melosului, convins că vinovații de crime se purificau cu meloterapia. Propovăduia

vegetarianismul și respingea jertfele sângeroase. În fiecare animal jertfit se putea ascunde un suflet omenesc întrupat temporar. Aceasta își ispășea păcatele prin povara reîncarnărilor repetate, de care urmau să aibă parte la rândul lor.

De epoca Pisistratizilor se leagă două fenomene divergente pe care le întruchipau homerismul epic și lirismul orfic purificator: opțiunea pentru poemele sacre, transformând preamărirea zeilor în rugăciuni pioase. Ivită înainte de Pisistratizi, literatura orfică a cunoscut o milenară evoluție, concretizată în lucrări din toate domeniile cunoștințelor umane, de la cosmogonie și theogonie, astrologie, astronomie și nautică până la fizică, petrografie, botanică, seismologie etc. „Profetul” athenian Onomacritos a prelucrat în *Teletai (Inițierile)* riturile de purificare. El a împrumutat, zice-se, de la Homer numele titanilor, făcându-i vinovați de patimile îndurate de Dionysos. Este vorba de antropogeneticul mit potrivit căruia titanii, ațâțați de geloasa zeiță Hera, l-ar fi momit cu jucării pe micuțul Zagreus, după care l-au sfâșiat și mâncat. Nu a scăpat decât inima, găsită de Athena. Cu ajutorul ei, Zeus a zămislit împreună cu prințesa thebană Semele pe Dionysos și, mâniat pe titani (în locul cărora, până la Onomacritos, apăreau giganții), i-a răpus cu fulgerele sale. Din cenușa acestora s-au născut oamenii cu o natură dublă: cea titanică, violentă și impură și cea divină, provenită de la Zagreus. Prin rituri dezvăluite doar inițiaților, orfismul purifica pe oameni de oamenii de păcatul originar al sfârtecării lui Zagreus, scutindu-i de calvarul reîncarnărilor succesive.

Din valoroasele scrieri orfice timpurii s-au păstrat câteva fragmente citate de scriitorii greci posteriori din *Cuvântările sacre și Testamente*.

CUVÂNTĂRILE SACRE (HIEROI LOGOI)

Cele 24 de cânturi ale importantei lucrări ce data din secolele VII-V î.Hr., aveau ca autori probabili pe Theognetes sau Kekrops și expuneau pe larg doctrina și cosmogonia, sensibil diferită de cea a beoțianului Hesiod. Întinsul fragment inițial identifică în spirit panteist cele patru elemente primordiale cu universalul Zeus. El a fost citat de Eusebius din Cezareea după filozoful neoplatonic Porphyrios în *Praeparatio Evangelica*, III, 9. Celelalte citate au surse variate. Influența poeziei Egiptului faraonic, unde Orfeu a elaborat cândva lucrarea, se vădește în paralelismul membrilor și în simetria antitetică a versurilor.

Metis („Prevederea”), soția lui Zeus și Eros sunt denumirile lui *Phanes*, cel născut din Oul cosmic, identificat aici cu Zeus, simbolul zeului universal, preamărit și de Cleanthes din Assos în *Imnul către Zeus*¹. Influența hesiodică este străvezie în descrierea temeliilor subpământene ale scoarței terestre din final; Luna era socotită de Empedocle o copie fidelă a Terrei și se afla în munții Pământului, fiind adumbrată de crestele lor. Okeanos devine părintele tuturor lucrurilor după ce fusese „al zeilor tată” la Homer, care nu făcea nici o distincție netă între zeu (*Theós*) și daimon. În hesiodeanul „imn al vârstelor” oamenii drepti din epoca de aur s-au preschimbat prin voia lui Zeus în *daimoni* care îi apărau pe cei drepti. Treptat termenul personifică atributele divinității, unii dintre ei precum Muzele, Grațiile, Erynniile având propriile lor sărbători. Influența de orfism, adepții lui Pythagoras credeau

¹ Tradus integral în Hesiod-Orfeu, *Poeme*, tălmăcire, prefață, prezentări și note de Ion Acsan, Biblioteca pentru toți 1276, Editura Minerva, 1987, p.229-230.

în *daimoni*, niște „duhuri” ale Infernului, cum se va vedea în fragmentele următoare. Filosofi stoici îi socoteau divinități anonime sau „genii tutelare”. Sensul peiorativ pe care l-a căpătat ulterior acest cuvânt l-am semnalat în *Imnul către Helios*, scris de neoplatonicianul Proclus din Lycia, care stigmatizează: „Toți daimonii, nepotoliții răufăcători ai omenirii” (op. cit. ant., p.232).

Fr. I

Zeus, domnul fulgerelor, este și cel dintâi, și cel din urmă;
Zeus este capul și mijlocul căci Zeus le-a făurit pe toate;
Zeus e făptură bărbătească, Zeus e fecioară preafrumoasă;
Zeus sprijină Pământul mare și Ceru-mpodobit cu stele;
Zeus, via vântului suflare, Zeus, suflul flăcării nestinse;
Zeus, temelia mării vaste, Zeus, fie soare, fie vânt;
Zeus-împăratul și Zeus-tatăl, zămislițor-a câte sunt:
Supremul sceptru, daimon unic și mare-ndrumător al lumii;
Cu trup de rege și întregul în care toate se rotesc;
El, Focul, Apa și Uscatul și Firmamentul, Noaptea, Ziua
Și *Metis*, cel dintâi părinte, și Eros cel nespus de drag,
Căci Zeus pe toate le închide în trupul lui de uriaș!
Întrezărești semețul creștet și minunatul chip al său
În cerul năpădit de raze, pe unde sclipitoare astre
Departe-și flutură podoaba de plete lungi și daurite;
Pe frunte poartă poleita pereche-a coarnelor de taur:
Sunt Răsăritul și Apusul, cărarea zeilor tăriei;
El află și pricepe totul și-n largul lumii nu răsună
Nici un cuvânt, nici o chemare și nici o larmă, nici un glas
Să nu răzbească la urechea lui Zeus, puternicul Cronion;
Nemuitoare-s deopotrivă și creștetul și gândul său
Iar trupul plin de strălucire, nemărginit și neclintit,
În veci neînfricat și zdravăn, e înzestrat cu mari puteri;
Și umerii voinici, și pieptul, și-a zeului spinare lată
Sunt una cu văzduhul falnic: i-au răsărit și aripi lungi

Cu care zboară pretutindeni. Iar pântecu-i divin e însuși
Pământul, tatăl tuturor, cu coame lungi de munți semeți.
El poartă peste mijloc brâul noianului cu zvon de valuri
Și marea. Și-a înfipt piciorul în hăul de sub scoarța Gliei
Pe unde Tartarul se-ntinde, dar și pământul se sfârșește.
Învăluindu-le pe toate, din sânu-i scoate iar și iar
Lumina ce ne-nveselește și săvârșește mari minuni...

Fr. 2

Apoi ivitu-s-a de-asemeni un alt pământ întins: Selene
O denumesc nemuritorii și pământenii îi zic Luna;
Acolo afli piscuri multe, orașe multe, case multe...
(Proclos, *Comentarii la Platon, Alcibiade I*)

Fr. 3

...Materia aflată-n ceruri, în astre ca și-n infinit...
(Olympiodoros, *Comentarii la Platon, Alcibiade I*)

Fr. 4

...Natura, prin vestite fapte, și Timpul veșnic dăinuiesc...
(Proclos, *Comentarii la Platon, Timaios* 21 D)

Fr. 5

...Oceanul, el este sorgintea din care toate s-au născut...
(Athenagoras, *Legatio*, c. 15).